

Alkon myymälöiden lauantaisulkemiskokeilusta

Ilkka Kaski

Kokeilun tausta ja tavoitteet

Sisäasiainministeriön asettama järjestys- ja turvallisuusasiain toimikunta esitti 31. 5. 1974 jättämässään mietinnössä mm. alkoholimyymälöiden lauantaisulkemiskokeilun suorittamista. Toimikunnan perustelujen mukaan Alkon myymälöiden sulkeminen lauantaisin

- vähentäisi alkoholin julkisilla paikoilla aiheuttamia häiriöitä,
- estäisi perjantaina aloitetun juomisen jatkumisen lauantaina,
- vähentäisi ilmeisesti myös alkoholi-juomien kokonaiskulutusta.

Valtioneuvosto antoi 17. 9. 1974 alkoholipolitiikkaa ja päihdehuoltoa sekä yleistä järjestystä ja turvallisuutta koskevan tiedonannon, jossa mm. todettiin, että mainitunlainen kokeilu järjestetään yhteistoiminnassa Alkon kanssa.

Kokeilun toteutus ja seuranta

Lauantaisulkemiskokeilu suoritettiin Alkon johtajiston päätöksen mukaisesti 1. 3. —31. 10. 1977 Turun, Salon ja Naantalin paikallisosastojen myymälöissä. Kokeilun piiriin kuului 10 alkoholimyymälää, jotka olivat avoinna maanantaista torstaihin klo 10—17 ja perjantaina klo 10—18. Viikottainen aukiolotuntien määrä oli siis 36 tuntia tavanomaisen 41 tunnin asemesta.

Kahdeksan kuukauden kokeilujakson voidaan katsoa antavan riittävän pohjan luotettavien selvitysten teolle. Kokeilun seurannasta huolehtivat Alkoholipoliitti-

nen tutkimuslaitos ja Alkon myyntiasasto. Tutkimuslaitos selvitti kokeilun vaikutuksia juopumushäiriöihin ja mahdollisten vaihtoehtojen päihdytysaineiden käyttöön. Tätä tutkimusta referoidaan toisaalla tässä samassa lehdessä (ks. s. 91). Myyntiasaston tehtävänä oli selvittää kokeilun vaikutus alkoholijuomien kokonaiskulutukseen sekä kulutuksen jakautumiseen eri jakeluteiden kesken. Tämän lisäksi tehtiin erillisselvitykset lauantaisulkemisen vaikutuksista asiakkaiden mielipiteisiin ja myymälöiden hoitoon.

Vaikutus alkoholijuomien kulutukseen

Kokeilun vaikutuksia alkoholijuomien kokonaiskulutukseen seurattiin Alkon myymälämyynnistä ja keskioluen toimituksista saatujen tietojen perusteella. Kokeilujakson pituus — kahdeksan kuukautta — huomioon ottaen myynti- ja toimitustietojen voidaan katsoa kuvavan riittävän tarkasti todellista kulutusta. Kokeilualueen kulutusmuutoksia on verrattu koko maan vastaaviin muutoksiin. Lauantaisulkemisen ohella kulutuslukuihin ovat saattaneet vaikuttaa muutkin tekijät, mutta niitä ei ole voitu vertailussa ottaa huomioon.

Alkon myymälöiden myynti (absoluutisena alkoholina laskettuna) yksityisille asiakkaille laski kokeilualueella 6,6 prosenttiyksikköä verrattuna koko maan kehitykseen. Erityisen suuri oli ero vahvan oluen myynnissä, joka väheni kokeilualueella 16,9 prosenttiyksikköä verrattuna koko maan kehitykseen (kuvio 1).

Vastaavasti laskettuna myymälämyyn-

ti alkoholilain alaisille anniskeluravintoloille lisääntyi kokeilualueella 0,5 prosenttiyksikköä, joten vaikutus ravintoloitten alkoholimyyntiin jäi hyvin vähäiseksi (kuvio 2).

Alkon myymälöitten kautta tapahtuva kokonaisymyynti aleni vastaavasti 5,0 prosenttiyksikköä (kuvio 3).

Keskioluen vähittäismyynti lisääntyi kokeilualueella 6,0 prosenttiyksikköä ja anniskelu vastaavasti 3,9 prosenttiyksikköä verrattuna koko maan kehitykseen. Keskioluen kokonaiskulutus lisääntyi kokeilualueella näin laskien 5,5 prosenttiyksikköä. Alkon myymälämyynnin lasku korvautui siis suureksi osaksi keskioluen kulutuksen lisääntymisellä (kuvio 4).

Alkoholijuomien kokonaiskulutus absoluuttisena alkoholina laskettuna aleni kokeilualueella koko maan kehitykseen verrattuna 1,6 prosenttiyksikköä (kuvio 5).

Vaikutus myymälöiden toimintaan

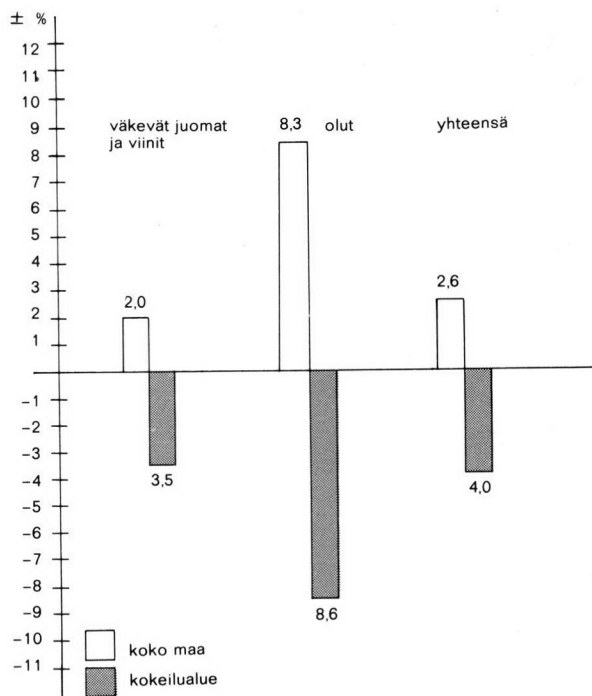
Kokeilumyymälöiden asiakaskäyntien määrä laski 9,7 % edellisen vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Koko maan asiakaskäyntien määrä lisääntyi samana aikana yhden prosentin.

Lauantaiin asiakaskäynnit siirtyivät suurelta osin perjantaille. Maanantaista torstaihin asiakaskäynnit lisääntyivät 12–15 %, mutta perjantaina peräti 39 % (taulukko 1).

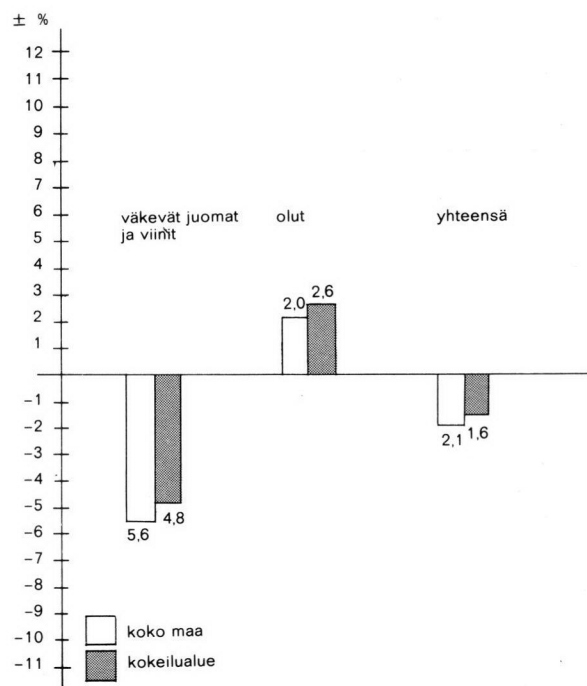
Vaikka suurin osa lauantain asiakaskäynneistä siirtyi perjantapäiville, kestivät myymälät kuitenkin hyvin ruuhkautumisen. Ulkojonoja ei syntynyt eivätkä jonotusajat muodostuneet kohtuuttomiksi. Myös myynnin valvonta voitiin suorittaa asiallisesti.

Kun tarkastellaan asiakasmäärien lisääntymistä aukiolotunneittain voidaan todeta, että absoluuttisesti lisäys oli suurin perjantain kahtena viimeisenä myyntituntina ja suhteellisesti suurin perjantain viimeisen tunnin sekä perjantain ensimmäisen myyntitunnin ja myös perjantain lounastunnin osalta (taulukko 2).

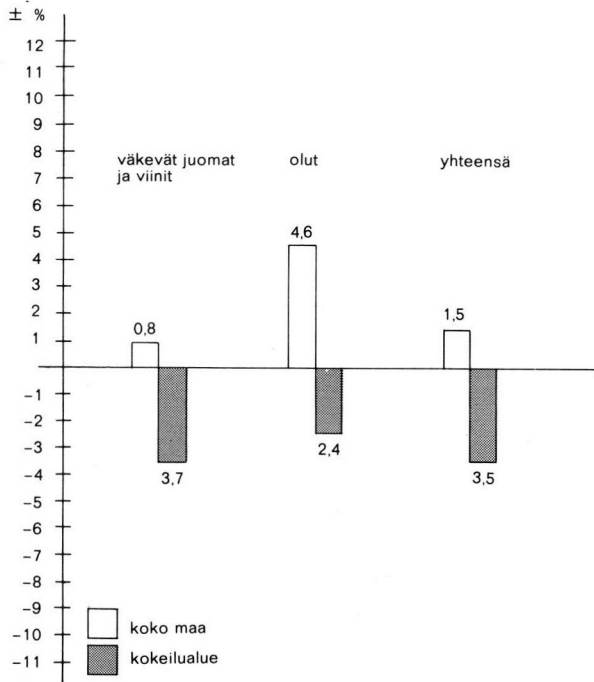
Kuvio 1. Muutokset myymälämyynissä yksityisille (absoluuttisena alkoholina), %

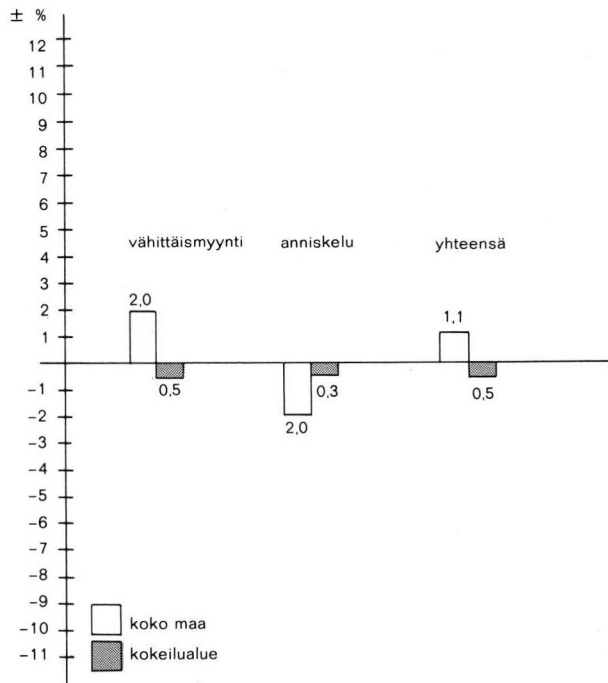
Kuvio 2. Muutokset myymälämyynissä ravintoloille (absoluuttisena alkoholina), %

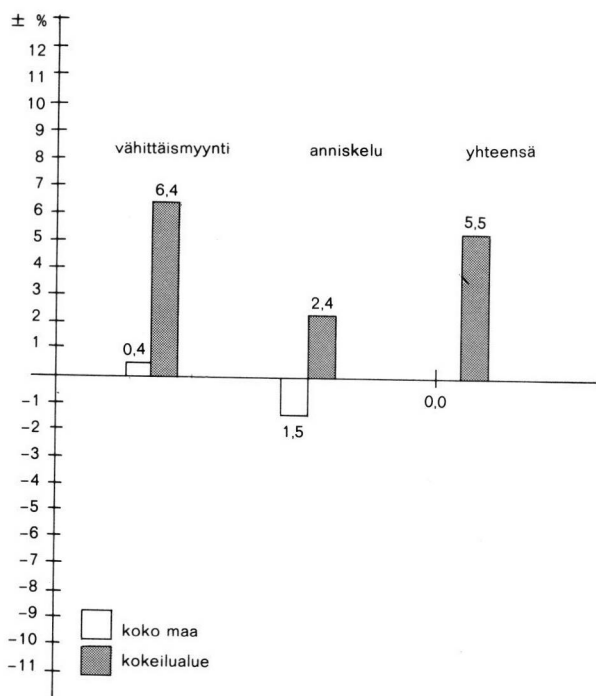
Kuvio 3. Muutokset koko myymälämyynnissä (absoluuttisena alkoholina), %

Kuvio 5. Muutokset kokonaiskulutuksessa (absoluuttisena alkoholina), %

Kuvio 4. Muutokset keskioluen toimituksissa (absoluuttisena alkoholina), %

Taulukko 1. Asiakaskuittien muutokset kokeilualueella 6. ja 38. viikolla, viikonpäivien mukaan

päivä	6. viikko		38. viikko		muutos	
	lkm	osuus-%	lkm	osuus-%	lkm	%
ma	7 570	10,5	8 506	12,0	+ 936	+ 12,4
ti	7 938	11,1	8 972	12,5	+ 1 034	+ 13,0
ke	8 640	12,0	9 935	13,7	+ 1 295	+ 15,0
to	10 161	14,2	11 723	16,4	+ 1 562	+ 15,4
pe	23 439	32,7	32 512	45,4	+ 9 073	+ 38,7
la	14 016	19,5	—	—	-14 016	-100,0
yht.	71 764	100,0	71 648	100,0	- 116	- 0,2

Taulukko 2. Kokeilualueen asiakasmäärät 6. ja 38. viikon eräinä tunteina

tunti	6. viikko		38. viikko		muutos	
	lkm	lkm	lkm	lkm	lkm	%
pe 10—11	2 113	3 191	+1 078	+51,0		
11—12	2 548	3 559	+1 011	+39,7		
12—13	1 947	2 948	+1 001	+51,4		
13—14	2 436	2 997	+ 561	+23,0		
14—15	2 564	3 425	+ 861	+33,6		
15—16	3 806	4 952	+1 146	+30,1		
16—17	4 795	6 456	+1 661	+34,6		
17—18	3 230	4 984	+1 754	+54,3		
to 15—16	1 639	1 911	+ 272	+16,6		
16—17	2 316	2 678	+ 362	+15,6		
ke 15—16	1 311	1 555	+ 244	+18,6		
16—17	2 057	2 284	+ 227	+11,0		

Asiakkaitten mielipiteet

Asiakkaitten mielipiteitä myymälöiden lauantaisulkemisesta kartoitettiin kaikissa kokeilumyymälöissä sekä kokeilun alussa että lopussa suoritettujen mielipidetiedustelujen avulla. Kyselyt osoittivat, että yleisön suhtautuminen lauantaisulkemiseen oli myönteistä. Sekä kokeilun alussa että sen lopussa asiakkaitten enemmistö piti lauantaisulkemista hyvänä tai erittäin hyvänä. Merkille pantavaa on myös se, että kokeilun kestäessä mielipiteet muuttuivat myönteisemmiksi.

Ammattiryhmistä kokeiluun suhtautuivat kielteisimmin yrittäjät, myönteisimmin kotirouvat, opiskelijat ja eläkeläiset.

Kokeiluun suhtauduttiin sitä kielteisemmin, mitä useammin myymälässä asioivasta henkilöstä oli kysymys.

Yhteenveto

Tiivistetysti voidaan todeta lauantaisulkemiskokeilun vaikutusten alkoholin kokonaiskulutukseen olleen odotetun suuntaisia. Kulutus aleni lievästi, ja keskioluen vähittäismyynnin ja anniskelun osuudet kasvoivat. Yleisön mielipiteet sen sijaan osoittautuivat odotettua myönteisemmiksi, ja samoin jäivät myymälöiden hoitoon liittyvät ongelmat odotettua vähäisemmiksi.

Alkoholipolitiikka Vol. 43:87—90, 1978